



openbare basisschool

Het Volle Leven

Dyslexieprotocol

*OBS Het Volle Leven
2024-2025*

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Inleiding	2
1. Wat is dyslexie?	3
1.1 Definitie van dyslexie	3
1.2 Oorzaken van dyslexie	3
1.3 Kenmerken van dyslexie	3
1.4 Onderscheid zwakke lezers en dyslecten	4
1.5 Vaststellen van dyslexie	5
2. School specifiek dyslexieprotocol OBS Het Volle Leven	7
2.1 Werkwijze	7
2.2. Ondersteuningsniveaus op OBS Het Volle Leven	7
2.3. EDI	8
3. Signalering en toetsing	10
3.1 Groep 1 en 2	10
3.1.1 Voorbereidend lezen in groep 1 en 2	10
3.1.2 Vroegtijdig signaleren van mogelijke leesproblemen in groep 1 en 2	10
3.2 Groep 3	11
3.2.1 Lees- en spellingproces in groep 3	11
3.2.2 Signaleren van lees- en spellingproblemen in groep 3	11
3.2.3 Toetsing in groep 3	11
3.3 Groep 4 t/m 8	12
3.3.1 Lees- en spellingproces in groep 4	12
3.3.2 Lees- en spellingproces in groep 5 t/m 8	12
3.3.3 Signaleren van lees- en spellingproblematiek in groep 4 t/m 8	12
3.3.4 Toetsing in groep 4 t/m 8	13
4. Aanpak en ondersteuning	14
Bijlage 1: Dyslexiekaart OBS Het Volle Leven	15
Bijlage 2: Tips voor ouders	17

Inleiding

In Nederland heeft ongeveer tien procent van de leerlingen op de basisschool moeite met leren lezen en spellen. Ongeveer drie procent van deze leerlingen heeft problemen met lezen en spellen als gevolg van dyslexie. Goed kunnen lezen en spellen zijn belangrijke voorwaarden om te kunnen functioneren in onze geletterde maatschappij. Het is daarom van belang dat problemen met lezen en spellen tijdig worden gesignaleerd zodat ieder kind het aanbod kan krijgen wat hij of zij nodig heeft.

Dit protocol omschrijft hoe dyslexie op Het Volle Leven gesignaleerd wordt en welke stappen er vervolgens worden gezet om kinderen met dyslexie zo goed mogelijk te ondersteunen in hun ontwikkeling.

1. Wat is dyslexie?

1.1 Definitie van dyslexie

Dyslexie is een hardnekkig lees- en/of spellingprobleem, en het heeft een neurologische oorsprong. Het wordt veroorzaakt door verschillen in de manier waarop de hersenen informatie verwerken, vooral bij het herkennen en verwerken van geschreven taal. Deze verschillen zijn vaak genetisch en kunnen leiden tot problemen met het verbinden van letters en geluiden, wat het lezen en spellen bemoeilijkt.

1.2 Oorzaken van dyslexie

Dyslexie komt voor binnen alle vormen van onderwijs en binnen alle sociaal-economische achtergronden. De precieze oorzaak van dyslexie is wetenschappelijk nog niet aangetoond. Mensen met dyslexie hebben moeite met het verwerken van de klanken in een taal. Deze fonologische verwerking bestaat uit verschillende facetten: fonologisch bewustzijn, fonologische verwerking in het werkgeheugen en de toegankelijkheid van taalkennis. Ondanks dat de precieze oorzaak niet bekend is, is het wel duidelijk dat dyslexie een neurologische basis heeft. Afwijkingen in de hersens leiden tot verstoringen in het opnemen van talige informatie, met name om de verwerking van klanken en letters. Dat uit zich in moeite met lezen en spellen.

De erfelijke aanleg speelt ook een rol bij dyslexie. In sommige families komt dyslexie veel voor. Als een kind een ouder heeft met dyslexie, dan is er sprake van een verhoogd risico. Het kind heeft dan ongeveer 40% kans op dyslexie te hebben (Dyslexie Centraal, 2023).

1.3 Kenmerken van dyslexie

Er zijn meerdere dyslexie symptomen die kenmerkend zijn voor dyslexie (Volgens Opdidakt 2023):

- De leerling heeft o.a. moeite om het verschil tussen klanken als m, n en ng of eu, uu en ui.
- De leerling draait letters of de volgorde van letters om tijdens het lezen, bijvoorbeeld de b en d of drop in plaats van dorp.
- De leerling hakt bij het lezen van langere woorden.
- De leerling slaat in teksten soms de korte woordjes over of vervangt ze door andere woorden.
- De leerling heeft soms moeite om op woorden te komen.
- De leerling haalt begrippen als voor/achter en links/rechts door elkaar.
- De leerling heeft moeite met het aanleren van liedjes of rijmpjes.
- De leerling vindt het lastig om rijtjes, spellingregels en soms ook de tafels te onthouden.
- De leerling heeft moeite met het onthouden van vaste woordcombinaties, uitdrukkingen of gezegdes.
- De leerling heeft moeite met snel lezen en nauwkeurig lezen.
- De leerling vertoont ontwijkend gedrag als hij of zij moet lezen.

Wanneer er problemen zijn op het gebied van lezen en spellen hoeft een kind niet altijd dyslectisch te zijn. Ook andere oorzaken zijn mogelijk. Bijvoorbeeld:

- Het kind leert over het algemeen erg moeilijk.
- Er is onvoldoende aandacht besteed aan de leerproblemen.

- Het kind heeft een periode geen (goed) onderwijs genoten door bijvoorbeeld ziekte, wisseling van school of leerkracht of het kind heeft andere problemen of zorgen.
- Het kind is een zwakke lezer en/of speller.
- Het kind is tweetalig

1.4 Onderscheid zwakke lezers en dyslecten

Differentiaaldiagnostiek

Het is belangrijk om te beoordelen of de lees- en spellingproblemen werkelijk specifiek zijn, of onderdeel uitmaken van andere kindgebonden problemen of stoornissen. Bij het vaststellen van eventuele dyslexie wordt dan ook altijd gekeken naar het intelligentieprofiel van de leerling. Ten aanzien van de algemene cognitieve ontwikkeling kunnen de lees- en/of spellingproblemen van kinderen met een intelligentieniveau tussen de 71 en 85 enkel worden geclassificeerd als dyslexie wanneer de (extreem lage) lees- en spellingvaardigheid een extra belemmering vormen op het benutten van de ontwikkelingsmogelijkheden. Over dat laatste zal het intelligentieprofiel en andere indicaties van leerbaarheid e.d. uitsluitsel moeten geven (SDN, 2008, p.7).

Het gedeelde kenmerk van zwakke lezers en kinderen met dyslexie is dat deze kinderen allemaal decodeerproblemen hebben. Dit houdt in dat ze het moeilijk vinden om letters in (corresponderende) klanken om te zetten. Er zijn echter ook verschillen tussen kinderen met leesproblemen en kinderen met dyslexie. Vooral de hardnekkigheid van de lees- en/of spellingproblemen kan worden gezien als een onderscheidende factor. Dit houdt in dat een kind niet of nauwelijks vooruitgaat met lezen en/of spelling, ondanks frequente en intensieve extra hulp. Een zwakke lezer heeft wel baat bij goede instructie en oefening. De prestaties gaan vooruit.

Daarom richt goed leesbeleid zich op preventie van leesproblemen. De twee belangrijkste criteria bij het classificeren van dyslexie zijn volgens SDN:

1. Het criterium van de achterstand
2. Het criterium van de didactische resistentie

Dyslexie bij (hoog) begaafde kinderen

Dyslectische kinderen met een hoog of zeer hoog intelligentieniveau voldoen vaak niet aan het 'harde' criterium van didactische achterstand. Door hun intelligentie leren zij hun problemen doorgaans deels te compenseren. De vraag is of de algemeen geldende normen wel van toepassing zijn op hen. Wanneer zij het voortgezet onderwijs instromen, zullen zij relatief wel tot de zwakste behoren. Bij deze kinderen geldt dus dat de diagnosticus de problemen in de juiste context kan plaatsen. Overleg met een psycholoog of orthopedagoog kan dan gewenst zijn.

Dyslexie bij kinderen met een beneden gemiddelde intelligentie

Zoals blijkt uit de criteria voor dyslexie, is het voor de diagnose dyslexie in principe niet belangrijk of iemand ook nog andere problemen heeft. Wél is het bij een combinatie van problemen soms lastig om vast te stellen waar het zwaartepunt ligt. Het IQ moet wél minimaal 70 zijn om dyslexie te kunnen vaststellen, omdat anders de kenmerken van dyslexie te veel vertroebeld worden door de lage intelligentie. Kinderen met een lage intelligentie behalen vaak op alle schoolvakken lage scores, dus óók op technisch lezen en spelling. Dit wordt een "algemeen leerprobleem" genoemd en geen dyslexie.

1.5 Vaststellen van dyslexie

Dyslexie kan worden vastgesteld door middel van diagnostisch onderzoek door een hiervoor gekwalificeerde instantie.

Om in aanmerking te komen voor vergoede diagnostiek en eventueel behandeling moet de leerling in ieder geval zeer zwak zijn in woordlezen. Uitval op spelling is geen inclusie criterium meer voor de vergoede zorg. De leesproblemen moeten dus voorliggend zijn.

Om mogelijk in aanmerking te komen voor de vergoedingsregeling voor diagnostiek van dyslexie moet er worden voldaan aan onderstaande criteria:

1. Er moet sprake zijn van een achterstand op drie opeenvolgende hoofdmetingen: - een score bij de laagste 10% (E-score) bij lezen. Dit komt neer op de volgende scores: Lezen: laagste 10%: E of V- score op Cito DMT 2009 of standardscore 6 of lager op EMT. Toetsen van één meetmoment dienen binnen een periode van maximaal drie weken afgenomen te zijn. Op moment van aanmelding mag het laatste meetmoment maximaal drie maanden oud zijn.

Tussen twee hoofdmetingen mogen maximaal 26 onderwijsweken zitten.

2. Er is sprake van didactische resistentie: 12 tot 18 weken gedegen hulp zonder voldoende verbetering.
3. Er geen belemmerende kindfactoren aanwezig zijn voor de uitvoerbaarheid.
4. Er is sprake van een specifiek leesprobleem (aan te tonen met behulp van de uitdraai van het leerlingvolgsysteem dat er sprake is van een discrepantie met andere leergebieden).

Uitzondering

In uitzonderlijke gevallen kan een kind ook in aanmerking komen voor vergoede zorg bij twee hoofdmetingen en één tussenmeting. Dit geldt voor kinderen met een erfelijke aanleg of voor kinderen die bij de eerste hoofdmeting al forse lees- en spellingproblematiek hebben (E/V scores op lezen).

Het traject is dan: hoofdmeting - 10 tot 12 weken ondersteuning - tussenmeting - 10 tot 12 weken ondersteuning - 2 e hoofdmeting. Voor tussenmetingen geldt dat gebruikt wordt gemaakt van de midden-normering bij afname in november t/m maart en van de eindnormering bij afname in april t/m oktober.

Voor leerlingen in groep 3 en 4 gaan we uit van in ieder geval drie hoofdmetingen (M3, E3, M4 of bij doublure in groep 3: de tweede keer afname M3) om de ernst en de hardnekkigheid vast te kunnen stellen. Na de drie hoofdmetingen (vanaf M4 of bij doublure groep 3 vanaf tweede afname M3) kunnen tussenmetingen (okt/nov en april) meetellen.

Doublure

Bij kinderen in groep 4 en 5 wordt een doublure vanaf groep 3 wel meegeteld. De didactische leermaanden tellen door en de normen van de groep waarin het kind gezeten zou hebben worden gebruikt, zonder doublure. Voor kinderen in groep 6, 7 en 8 geldt dat een doublure van drie jaar of langer geleden niet meer meetelt. Op dat moment wordt gebruik gemaakt van de groepsnormen.

Niet-vergoed dyslexieonderzoek naar ernstige spellingproblematiek en leesproblematiek (lezen niet voorliggend)

Voor kinderen die ernstige spellingproblemen hebben zonder (ernstige) achterstanden op het gebied van technisch lezen, is het ook mogelijk om een dyslexieonderzoek aan te

vragen. Een dergelijk onderzoek wordt echter niet vergoed door de gemeente, maar wordt gefinancierd door ouders.

2. School specifiek dyslexieprotocol OBS Het Volle Leven

2.1 Werkwijze

In het school specifiek dyslexieprotocol wordt naast de literatuur ook gekeken naar het aanbod en materialen/leermiddelen die OBS Het Volle Leven gebruikt om dyslexie te signaleren en adviseren.

OBS Het Volle Leven gaat als volgt te werk:

- Het vroegtijdig signaleren van (signalen van) dyslexie. Aanwezigheid van bijvoorbeeld erfelijkheidsfactoren.
- Het preventief screenen (Mijn Kleutergroep) om kinderen met signalen van dyslexie zo goed mogelijk te herkennen (groep 1-2) en voor te bereiden op het lees- en spellingsonderwijs.
- Leerlingen met signalen van dyslexie in een zo vroeg mogelijk stadium ondersteunen in hun behoeften van extra oefening op gebied van lezen, spellen en automatiseren. Op ondersteuningsniveau 2 en in een later stadium op ondersteuningsniveau 3. Dit wordt vastgelegd in een handelingsplan.
- Leerlingen met een dyslexieverklaring ondersteuning bieden in de vorm van compenserende en dispenserende maatregelen, beschreven in hun individuele dyslexiekaart opgesteld samen met ouders.
- De dyslexiekaart is ook direct het handelingsplan. Aanpassingen voor dyslexie vallen onder het basisaanbod van elke school. Daarom is er geen uitgebreid plan nodig, omdat elke leerkracht in staat moet zijn om deze aanpassingen te maken voor de leerlingen die het nodig hebben.
- Een doorgaande lijn bieden in de zorg aan leerlingen met leesproblemen of dyslexie vanaf groep 1 tot en met groep 8.
- De leesproblemen en dyslexie zo min mogelijk invloed te laten hebben op de intellectuele mogelijkheden van de leerlingen met leesproblemen en dyslexie.

2.2. Ondersteuningsniveaus op OBS Het Volle Leven

OBS Het Volle Leven werkt met verschillende levels. Hieronder een uiteenzetting van deze levels en hoe deze van toepassing zijn op kinderen met (mogelijke) dyslexie of leesproblematiek.

- Level 1 basisondersteuning + extra ondersteuning voor de leerling in de groep (Niveau 1 ondersteuning ON1):
De leerling zit in de basisgroep en volgt goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband.
De leerkracht signaleert dat de leerling extra ondersteuning nodig heeft van de leerkracht. De leerling zal verlengde instructie krijgen in de klas.
- Level 2: extra ondersteuning voor de leerling binnen de groep (Niveau 2 ondersteuning ON2)
Wanneer de leerkracht een onvoldoende ontwikkeling ziet aan het einde van level 1, wordt de leerling besproken met het onderwijsteam (taalcoördinatoren en andere experts op taal/ leesgebied)*. Samen wordt er bekeken welke ondersteuning er nodig is om aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van de leerling.
Dit is ook het moment dat de mogelijkheid van een dyslexieonderzoek besproken wordt.

Leerlingen binnen ON2 werken 2 keer per week 15 minuten onder begeleiding van een tutor met het programma BOUW! en/of Flits 4. Beide programma's bieden online oefeningen aan voor leerlingen met (ernstige) leesproblemen. Leerlingen kunnen ook thuis met BOUW! en Flits 4 aan de slag.

➤ Level 3: extra ondersteuning voor de leerling buiten de groep (Niveau 3 ondersteuning ON3)

Wanneer de leerkracht een onvoldoende ontwikkeling ziet aan het einde van level 2, wordt de leerling besproken met de intern begeleider. Samen wordt er bekeken welke ondersteuning er nodig is om aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van de leerling op ON3 niveau.

Mocht er nog geen dyslexieonderzoek hebben plaatsgevonden, dan wordt dit binnen level 3 in gang gezet mits de leerling hiervoor in aanmerking komt.

Leerlingen binnen ON3 werken 1 keer per week 15 minuten onder begeleiding van een tutor met BOUW! of Flits 4 en kunnen hier thuis mee verder. Daarnaast krijgen zij drie kwartier per week buiten de klas ondersteuning van een remedial teacher op lees/ spellinggebied. Mocht deze RT-groep vol zitten, dan wordt er tussen de RT (remedial teacher) en de leerkracht overlegd over hoe de leerling in de tussentijd begeleid/ ondersteund kan worden totdat er weer plek is.

Level 4: Ondersteuningsteam (Niveau 4 ondersteuning ON4)

Level 4 en 5 komen pas in beeld bij kinderen met extreme EED (Ernstige Enkelvoudige Dyslexie). Dit zijn hoge uitzonderingen. De leerkracht bereidt de casus voor door middel van het invullen van het MDO document samen met KC'er/ intern begeleider en nodigt ouders uit. Tijdens het MDO zullen externe partijen – waaronder de schoolpsycholoog, schoolmaatschappelijk werk en de onderwijsadviseur van OBS Het Volle Leven – bespreken welke zorg voor de leerling nodig is en worden er interventies opgesteld.

Wanneer de opgestelde doelen, ondanks de eerder uitgevoerde interventies, niet bereikt worden is er een mogelijkheid om een onderzoek te laten plaatsvinden. Doel van dit onderzoek is om o.a. inzichtelijk te krijgen of er sprake is van gedrags- of leerproblematiek waardoor het leren lastiger is. De leerkracht stelt hierbij in samenspraak met de intern begeleider een onderzoeksvraag en bespreekt dit met ouders.

➤ Level 5: Ondersteuning/ Aanbod op Maat (Niveau 4 ondersteuning ON4)

Wanneer blijkt de school niet kan aansluiten bij de onderwijsbehoeften van de leerling, ondanks de eerder uitgevoerde interventies van level 1 t/m 4, kan er een arrangement of toelaatbaarheidsverklaring worden aangevraagd. In samenspraak met de onderwijsadviseur van SPPOH wordt er tijdens een Multidisciplinair Overleg besproken wat voor de desbetreffende leerling het meest passend onderwijs zou zijn.

2.3. EDI

Op OBS Het Volle Leven werken we met het Expliciete Directe Instructiemodel (EDI). Het uitgangspunt is dat de leerkracht op bepaalde momenten in het onderwijsleerproces kennis, inzichten en vaardigheden het beste doelgericht kunt onderwijzen. Per lesdoel wordt er bekeken wat het niveau van de leerling is. De leerkracht monitort en houdt administratief bij welke leerlingen baat zouden hebben bij een verlengde instructie. Zo worden level 1 + 2 toegepast in de groep. Voor leerlingen waarvoor dit onvoldoende ondersteuning biedt, zal de leerkracht een individueel handelingsplan opstellen. Dit geldt ook voor de leerlingen waarbij er een vermoeden is van dyslexie. Het individuele handelingsplan valt onder level 2+ 3. Dit handelingsplan wordt opgesteld in samenspraak met de intern begeleider en de taal-/leescoördinator. Wanneer blijkt dat na drie hoofdmetingen (Cito LIB M-/E-afname, 3 x achtereenvolgens V- voor technisch lezen) er onvoldoende vooruitgang zichtbaar is, kan het dossier (in overleg met ouders) worden

aangeboden bij een zorgaanbieder. Deze zorgaanbieder zal het dossier bekijken en beoordelen of de leerling in aanmerking komt voor vergoede dyslexiezorg.

In onderstaande infographic (bron: Dyslexie Centraal) staat bovenstaande informatie samengevat:

ONDERSTEUNINGSNIVEAU	STAP	
Niveau 1 Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband	1 Kwaliteit instructiegedrag en klassenmanagement	BASISONDERSTEUNING
	2 Juist gebruik van effectieve methodes ³	
	3 Gebruik leerlingvolgsysteem	
Niveau 2 Extra begeleiding in de klas door de leerkracht (zwakste 25% van de leerlingen)	4 Vaststellen van potentiële uitvallers en voldoende differentiatie in de klas	
Niveau 3 Specifieke interventies uitgevoerd en/of ondersteund door de zorgspecialist in de school (zwakste 10% van de leerlingen)	5 Vaststellen leerlingen met ernstige lees-/spellingproblemen en instructie individueel of in kleine groepjes	
	6 Vaststellen van achterstand en hardnekkigheid: vermoeden van dyslexie	
Niveau 4 Diagnostiek en behandeling in het zorginstituut (zwakste 4% ⁴ van de leerlingen)	7 Vaststellen van dyslexie (psychodiagnostisch onderzoek)	
	8 Gespecialiseerde dyslexiebehandeling	

Figuur 1: Onderwijscontinuüm (Struiksma, 2005)

* De inzet van de taalcoördinatoren in de begeleiding en ondersteuning van leerkrachten is op het moment van schrijven (november 2024) nog in ontwikkeling. Dit zal met de tijd meer vorm krijgen.

3. Signalering en toetsing

3.1 Groep 1 en 2

3.1.1 Voorbereidend lezen in groep 1 en 2

In groep 1 en 2 leren de kinderen spelenderwijs de functies van geschreven taal herkennen. Dat betekent dat ze leren dat je niet alleen via gesproken taal met anderen kunt communiceren, maar ook via het schrift. In het begin gebruiken kinderen hiervoor vooral tekeningen en eigen schrift, maar naarmate zij zich verder ontwikkelen, zullen ze ook letters gaan gebruiken. Door taalspelletjes leren zij dat er een relatie bestaat tussen gesproken en geschreven taal. Daarnaast ontwikkelt zich ook het taalbewustzijn. Door rijmen, liedjes en met behulp van het programma Fonemisch Bewustzijn leren kleuters verschillen en overeenkomsten te horen tussen woorden en klanken. Dit noemen we fonologisch bewustzijn. Het fonemisch bewustzijn waar de naam van het programma naar verwijst, is een volgende ontwikkelingsstap. In deze fase beseffen kinderen dat woorden bestaan uit kleine klankeenheden en dat woorden ontstaan door deze klanken aan elkaar te 'plakken' (r-oo-s = roos). Een kleuter met een goed ontwikkeld fonemisch bewustzijn kan aan het einde van de kleutertijd korte woorden opdelen in losse klanken ('hakken', auditieve analyse) en losse klanken samenvoegen tot een woord ('plakken', auditieve synthese). Hoewel er in de kleutergroepen ook aandacht is voor de letters (welke letter hoort bij deze klank) is het kunnen benoemen van de letters van ondergeschikt belang bij de start in groep 3. Wel kan het expliciet stimuleren van letterkennis in groep 1 en 2 positief werken voor kinderen die een risico lopen op lees- en spellingsproblemen, bijvoorbeeld omdat er dyslexie in de familie voorkomt.

3.1.2 Vroegtijdig signaleren van mogelijke leesproblemen in groep 1 en 2

Een aantal signalen in groep 1 en 2 zouden mogelijke indicatoren kunnen zijn van leesproblemen. Hoewel onderzoek naar dyslexie in groep 1 en 2 nog niet mogelijk zijn, zijn onderstaande indicatoren wel reden om alert te zijn en dit kind na de overstap in groep 3 extra in de gaten te houden.

Vaardigheid	Signaal
Spraak- en taalontwikkeling	• Moeite met uitspraak klanken • Moeite met vormen van goede zinnen • Kleine woordenschat
Fonologisch en fonemisch bewustzijn	• Moeite met hakken van een woord in losse klanken, bijvoorbeeld /boek/ naar /b/ /oe/ /k/ • Moeite met samenvoegen van losse klanken tot een woord, bijvoorbeeld het plakken van /b/ /oe/ /k/ tot /boek/ • Moeite met weglaten van klanken in een woord, bijvoorbeeld het weglaten van de /r/ in /broek/, je houdt /boek/ over • Moeite met het herkennen van een klank in een woord
Actieve letterkennis	• Moeite met het onthouden van letter-klankkoppelingen
Benoemsnelheid	• Moeite om snel en goed reeksen letters, plaatjes of cijfers te benoemen
Non-woord repetitie	• Moeite om niet bestaande woorden na te zeggen
Overige factoren	• Moeite met het begrijpen van complexe vragen, terwijl ze het antwoord wel weten • Moeite met het onthouden of ophalen van namen uit het geheugen • Moeite met het opnoemen van dagen van de week

	• Moeite met het ordenen van objecten • Moeite om op woorden te komen • Dyslexie komt voor in de familie
--	--

3.2 Groep 3

3.2.1 Lees- en spellingproces in groep 3

Kinderen in groep 3 zetten een aanzienlijke ontwikkelingsstap en staan voor veel uitdagingen, waaronder het leren lezen. In groep 3 ligt de nadruk bij het lees- en spellingonderwijs op het aanleren van de techniek: de basisprincipes en basisvaardigheden van lezen en schrijven. Tijdens de eerste periode wordt het alfabetisch principe met behulp van een methode (Veilig Leren Lezen) uitgelegd. In een aantal maanden leren de leerlingen hoe de klanken van onze taal met letters kunnen worden weergegeven. Daarnaast leren de kinderen ook de elementaire leeshandeling: het analyseren van het gesproken woord in klanken en het daaraan koppelen van de juiste letters. Dit start eenvoudig met woorden met een klankzuivere mkm structuur (medeklinker-klinker-medeklinker, zoals 'bal'). In de tweede fase van groep 3 wordt dit geleidelijk opgebouwd tot het lezen van moeilijkere woorden. De vaardigheid wordt uitgebreid met woorden met medeklinkercombinaties ('slaap'), meerlettergrepige woorden ('voetbal') en niet-klankzuivere woorden ('mond'). Ook de spellingvaardigheid ontwikkelt zich. Woorden met een afwijkende spellingpatronen komen ook aan bod.

3.2.2 Signaleren van lees- en spellingproblemen in groep 3

Er zijn een aantal signalen in groep 3 die kenmerkend zijn voor mogelijke lees- en spellingproblematiek.

Vaardigheid	Signaal
Fonemisch bewustzijn	• Analyseren van woorden in losse klanken verloopt traag en/of niet goed. • Samenvoegen van losse klanken tot een woord verloopt traag en/of niet goed. • Aangeven van de positie van een klank in een woord lukt niet of verloopt moeizaam. • Hersynthetiseren van een woord als bepaalde klanken worden weggelaten of toegevoegd lukt niet of verloopt moeizaam.
Letterkennis	• Letters worden traag en/ niet goed benoemd.
Lezen	• Woorden worden traag en/of fout gelezen. • Lang spellend lezen of vroeg radend lezen. • Lezen van teksten verloopt niet vloeiend.
Spellen	• Woorden worden traag en/of niet goed gespeld. • Kennis van spellingregels en -patronen wordt niet goed toegepast. • Schrijfactiviteiten worden moeizaam/traag uitgevoerd. • Spellingregels worden niet/moeizaam geautomatiseerd. • Fouten worden niet gecorrigeerd door de leerling zelf.

3.2.3 Toetsing in groep 3

In groep 3 wordt gebruik gemaakt van de methode 'Veilig Leren Lezen' Kim-versie. Per kern worden er methodegebonden toetsen afgenomen, waar een 80% normering geldt. Na de afname van een methodegebonden toets, analyseert de leerkracht de resultaten.

Als een leerling onvoldoende ontwikkeling laat zien, biedt de methode handvatten om een passend aanbod voor de leerling op te stellen. De herfstsignalering van VLL wordt ingezet om de eerste risicolezers te signaleren en direct ondersteuning te bieden, door middel van de programma's BOUW! en Flits!.

Naast de methodegebonden toetsen, worden er twee keer per jaar Cito-toetsen afgenomen. Zowel tijdens de midden afname in januari als tijdens de eind afname in juni worden de AVI, DMT en Spelling Cito afgenomen.

3.3 Groep 4 t/m 8

3.3.1 Lees- en spellingproces in groep 4

In groep 4 wordt de technische leesvaardigheid verder uitgebouwd. Naast het lezen van korte, klankzuivere woorden komt er nu meer aandacht voor lange, meerlettergrepige woorden, woorden met letterclusters en samengestelde woorden. Met meer leeservaring, een groeiende leeswoordenschat en door veel oefening in het verklanken van woorden herkent de leerling de woorden steeds vlotter. Voor technisch lezen wordt er vanaf groep 4 gebruik gemaakt van de methode Karakter. Er is veel aandacht voor spelling en spellingsregels waarbij gebruik wordt gemaakt van de methode Staal. Kinderen gaan meer lange teksten schrijven.

In groep 4 is er ook sprake van een zekere verschuiving van technisch lezen naar begrijpend lezen. Technisch en begrijpend lezen gaan hand in hand en een goed leesbegrip bevordert het technisch lezen.

Naast het technisch kunnen lezen en het kunnen begrijpen van een tekst met behulp van een scala aan vaardigheden en strategieën, is het ook belangrijk in groep 4 oog te hebben voor leesplezier en leesmotivatie. Het is belangrijk dat kinderen in groep 4 teksten lezen die hen aanspreken, en waarin ze herkenning vinden.

3.3.2 Lees- en spellingproces in groep 5 t/m 8

In de hogere groepen gaat de ontwikkeling in technisch lezen door, maar in een beduidend lager tempo dan in groep 3 en 4. De snelheid waarmee leerlingen woorden herkennen neemt niet veel meer toe en ook kunnen de meeste kinderen de meeste woorden accuraat herkennen. De aandacht verplaatst zich meer naar begrijpend lezen. Spellingsvaardigheden hebben wel nog veel aandacht nodig in groep 5 tot en met 8. Leerlingen leren lange, gelede woorden en samenstellingen en de regels van werkwoordspelling komen aan bod.

Ook in groep 5 t/m 8 is aandacht voor leesmotivatie en leesplezier erg belangrijk. Een rijk aanbod aan boeken op verschillende niveaus is hierbij helpend. Ook dagelijks tijd inbouwen voor lezen vergroot de leesmotivatie. Kinderen kiezen zelf de boeken die ze lezen, maar de leerkrachten zien toe op de kwaliteit van deze boeken en houden in het oog dat deze rijke teksten hebben. We maken gebruik van Close Reading, een methodiek die zowel begrijpend lezen verbeterd, maar ook het leesplezier vergroot.

3.3.3 Signaleren van lees- en spellingproblematiek in groep 4 t/m 8

Er zijn een aantal signalen in groep 4 t/m 8 die kenmerkend zijn voor mogelijke lees- en spellingproblematiek.

Vaardigheid	Signaal
Lezen	- Vermijdingsgedrag bij en/of een hekel aan hardop lezen. - Lang spellend lezen of veel radend lezen. 'Struikelen' bij het lezen. - Woorden overslaan of delen van woorden weglaten.
Spellen	Woorden worden niet goed gespeld: verkeerde klank-letterkoppelingen, weglaten, verwisselen of

	toevoegen van letters, medeklinkerreductie ('schr' wordt 'sch'), weglaten van lettergrepen, omdraaien van lettergrepen of -groepen. • Het spellen van woorden verloopt traag. • Kennis van spellingregels en -patronen wordt niet goed toegepast. • Schrijfactiviteiten worden moeizaam/traag uitgevoerd. • Spellingregels worden niet/moeizaam in schrijfactiviteiten toegepast. • Fouten worden niet gecorrigeerd door de leerling zelf.
--	---

3.3.4 Toetsing in groep 4 t/m 8

In groep 4 t/m 8 worden er net als in groep 3 methodegebonden toetsen afgenomen na elk afgerond blok, waar een 80% normering geldt.

Naast de methodegebonden toetsen, worden er twee keer per jaar Cito-toetsen afgenomen. Zowel tijdens de midden afname in januari als tijdens de eind afname in juni worden Spelling en Begrijpend Lezen Cito afgenomen. De DMT wordt alleen in groep 4 nog bij alle leerlingen afgenomen. Vanaf groep 5 wordt de DMT alleen bij risicoleerlingen afgenomen. Aan de hand van de resultaten op de DMT wordt zorgvuldig gekeken of er bij kinderen een vermoeden van dyslexie is. Als uit de test blijkt dat er aanwijzingen zijn voor dyslexie (bijvoorbeeld door twee keer een V-score), wordt er direct begeleiding op het lezen ingezet voor minimaal een half jaar. Eerdere signalen, zoals erfelijkheid, worden ook meegenomen en goed gemonitord bij eventueel een vermoeden van dyslexie en het bepalen van de vervolfbegeleiding.

4. Aanpak en ondersteuning

Voor leerlingen met lees- en spellingsproblemen maken leerkrachten en intern begeleiders gebruik van tips en adviezen zoals deze omschreven staan in de boeken "Protocol Leesproblemen en Dyslexie" van het Expertisecentrum Nederlands.

Zodra bij een leerling dyslexie is vastgesteld, wordt de dyslexiekaart (handelingsplan), zie bijlage 1, ingevuld en worden er aanpassingen gedaan in de klas en het aanbod om een leerling te helpen met dyslexie:

Aanpassingen:

- Tijdverlenging voor taken en toetsen.
- Teksten op A3 formaat.
- Toetsen waarbij de spelling niet wordt getoetst (zoals topografie), worden fout geschreven goed gerekend.
- Gebruik van gesproken teksten (voorleesfunctie Snappet)
- Gebruik afwijkende afspraak voor LIB toetsen.
- Gebruik van een tekstverwerkingsprogramma met spelling- en grammatica controle op de laptop vanaf groep 5.
- Gebruik spellinglijsten, regelkaarten en (elektronisch) woordenboek en andere spiekkaarten (tafels).
Schriftelijke opdrachten op de laptop maken.
- Extra tijd voor proefwerken.
- Werk compacten en passend bij het niveau van de leerling.
- Toetsen op maat.
- Auditieve ondersteuning bij de Doorstroomtoets (groep 8) Bijlagen
- In overleg met ouders/ leerling over de beoordeling spelling/ lezen wel/ niet op het rapport

Bijlage 1: Dyslexiekaart OBS Het Volle Leven

In dit document worden afspraken vastgelegd met betrekking tot de begeleiding van leerlingen met dyslexie. Na behandeling blijkt dat vooral het leestempo vaak moeilijk te verbeteren is. Daarom blijft een leerling vaak behoefte houden aan ondersteuning (Scheltinga, Gijssels, & van Drunen, 2011). Hoe die ondersteuning geregeld is op OBS Het Volle Leven, wordt vastgelegd op een zogenaamde dyslexiekaart.

Doel: Aan leerlingen met dyslexie wordt ondersteuning geboden aansluitend op de onderwijsbehoeftes van de leerling en op basis de adviezen van de behandelaar.

Werkwijze:

- Leerlingen met een dyslexieverklaring krijgen na afronding van hun behandeling een dyslexiekaart die in samenspraak met behandelaar, ouders, leerling en leerkracht wordt opgesteld.
- Leerlingen met een dyslexieverklaring zonder dat behandeling werd gevolgd, krijgen de kaart direct na het onderzoek of zodra de leerling zich op school heeft aangemeld.
- Op de dyslexiekaart staat wat de specifieke afspraken zijn met deze leerling op het gebied van compenserende (hulpmiddelen die de problemen minimaliseren) - of dispenserende (onthefving van opdrachten of taken) maatregelen. De behandelaar zal altijd een eindadvies geven waarop adviezen staan die kunnen worden overgenomen op de dyslexiekaart.
- Voorbeelden van maatregelen zijn ook te vinden op de achterzijde van dit document en op de site <http://masterplandyslexie.nl/nl/pages/home>
- De afspraken zijn in principe voor een jaar geldig. Moeten de afspraken worden bijgesteld, dan gebeurt dat alleen tijdens een groeps- of leerlingbespreking en in overleg met leerling en ouders.
- Elk jaar wordt de kaart overgedragen aan de nieuwe leerkracht.
- Tijdens de eerste leerlingbespreking van het jaar wordt de kaart geëvalueerd en opnieuw voor een jaar vastgesteld.
- Op de kaart liggen niet alleen de afspraken vanuit school vast, maar ook afspraken die leerling en ouders aangaan.
- De kaart is in het bezit van de leerling en is opgeslagen in Esis als notitie onder naam van de leerling. In Esis staat een sjabloon op basis waarvan de dyslexiekaart gemaakt kan worden.

Voorwaarde:

- De dispenserende- of compenserende maatregelen moeten uitvoerbaar zijn binnen de mogelijkheden die er op dat moment op school en in de groep zijn. Wel moet minimaal aan wettelijke eisen worden voldaan.

Dyslexiekaart

Naam:|

Groep:

Geldig:

Compenserende maatregelen:

Dispenserende maatregelen:

Dyslexiekaart

Naam:|

Groep:

Geldig:

Afspraken met de leerling:

Afspraken met ouders:



Bijlage 2: Tips voor ouders

Voorwaarde om iets te kunnen leren is het weer durven en willen. En die laatste twee kan je als ouder als geen ander stimuleren. Een kind met problemen met leren lezen heeft hulp nodig. Niet enkel op school, maar ook thuis. Wat houdt deze hulp precies in?

- Bied support. De relatie tussen jou en je kind moet ontspannen zijn, wees positief en bemoedigend. Zorg dat het leuk is voor je kind om samen met jou te lezen.
- Help regelmatig en met volle aandacht. Het is effectiever vier keer per week een kwartier intensief te lezen dan een keer per week een uur.
- Volg de adviezen van de leerkracht. De hulp thuis en de begeleiding op school leveren het meest op als zij in elkaars verlengde liggen.
- Weet hoe je moet helpen met het leren lezen. Weet welk leesmateriaal je moet kiezen, hoe je iets voor moet doen, samen moet lezen en fouten moet corrigeren. Vraag hierin advies aan de leerkracht of kijk op de website www.steunpunddyslexie.nl bij tips voor het samen lezen van een leesboekje en hoe om te gaan met leesfouten.
- Verder is het oefenen van letters en klanken eenvoudig te doen op de computer. Op bijvoorbeeld de websites www.lexima.nl en www.steunpunddyslexie.nl zijn verschillende programma's te vinden en aan te schaffen.
- En vergeet niet; lezen is leuk! Elke avond voorlezen is naast goed voor de sfeer, goed voor het begrijpend kunnen luisteren, voor verhaalbegrip en de leesmotivatie.